Fauna-akkers en patrijzenproject

© Robert-Jan Asselbergs

► Tekst: Kenniscentrum HVV

De jaarlijkse levenscyclus van de patrijs bestaat uit drie grote periodes: de voortplantingsperiode, de periode dat de patrijzen foerageren in kluchten en de periode van de koppelvorming. In elk van deze perioden stelt de patrijs specifieke eisen aan zijn leefomgeving, zoals je kan zien in figuur 1.

Fauna-akkers vormen gedurende elke periode in het jaar, een zeer nuttige maatregel voor de patrijs.

Een goede fauna-akker biedt immers een heel jaar lang dekking én voedsel, en met wat geluk kan je er zelfs een nestelend patrijzenpaartje in tegen komen.

Om een heel jaar door voedsel en dekking te bieden, moet het fauna-akkermengsel een aantal essentiële componenten bevatten:

- Zaadleverende gewassen zorgen voor grote hoeveelheden voedsel tijdens de winter. Granen zijn een goede keuze voor verschillende akkervogels. Patrijzen, maar ook grauwe gorzen en geelgorzen pikken van deze granen ongetwijfeld meer dan één graantje mee. Andere voorbeelden van zaadleverende gewassen zijn onder andere quinoa en tweejarige koolgewassen. Verschillende akkervogels hebben een voorkeur voor verschillende soorten zaadleverende gewassen (zie Tabel 1)
- Bladgewassen, die enigszins vorstbestendig zijn, bieden dekking doorheen het voorjaar en de winter.

	Vlas	Kool	Raap/ Kool-zaad	Witte mosterd	Quinoa	Zonnebloem	Bernagie	Maïs	Pluimgierst	Tarwe
Patrijs										
Fazant										
Houtduif										
Veldleeuwerik										
Heggenmus										
Merel										
Zanglijster										
Roek										
Ringmus										
Vink										
Groenling										
Putter										
Kneu										
Geelgors										
Rietgors										

Tabel 1: Voorkeur van individuele vogelsoorten voor bepaalde types vogelvoedselgewassen (groen = sterke voorkeur, grijs =zwakke voorkeur, blanco = geen voorkeur). Bron: Dochy en Hens 2005.

Koolgewassen zoals bladkool en mergkool zijn hierbij een uitstekende keuze. Zij zijn relatief vorstbestendig, en leveren ook in de wintermaanden nog groenvoer en dekking aan allerlei wildsoorten. Ze dragen ook bij tot de structuur van het mengsel.

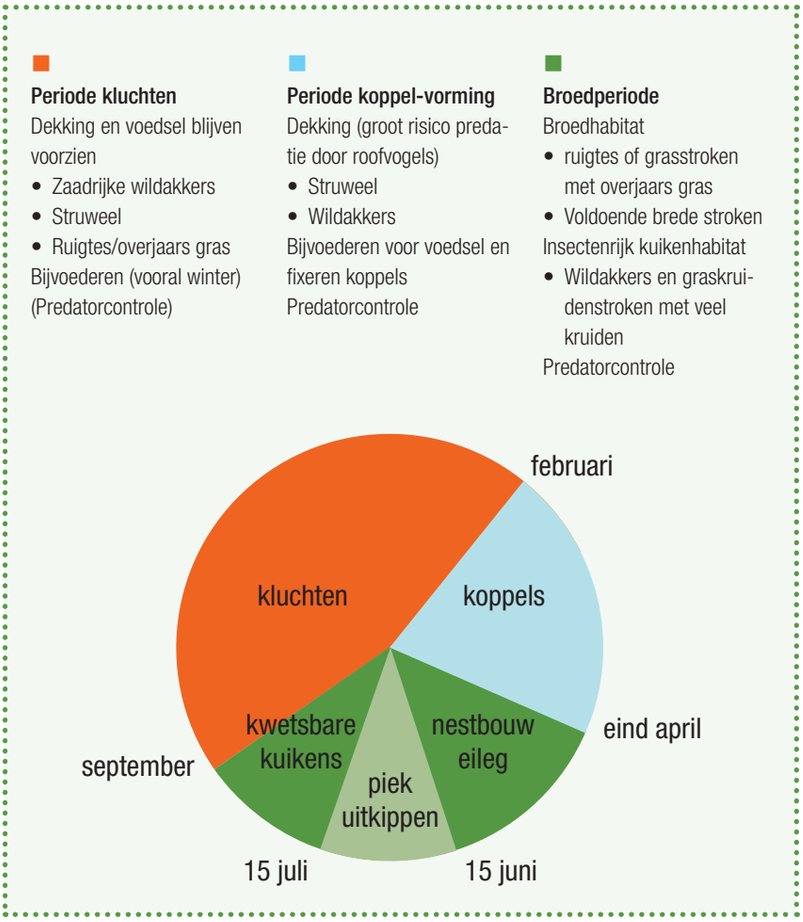

Figuur 1: De patrijs stelt doorheen het jaar verschillende eisen aan zijn leefomgeving. Een goed wildbeheer stemt de maatregelen rond revierverzorging af aan de noden van patrijs en andere wildsoorten.

- Kruiden kunnen extra insecten aanlokken in het voorjaar en de zomer. Voor de kuikens van patrijs en fazant, die tijdens de eerste weken van hun leven voornamelijk leven van dit 'eiwitrijke superfood', betekent dit zeker een meerwaarde. Kruiden maken de mengsels ook aantrekkelijk voor bijen en andere nuttige bestuivers. Hier ligt een kans om samen te werken met imkers en fruitboeren, die afhankelijk zijn van de diensten van deze nuttige kleine beestjes.
- Structuurvormende gewassen. In de winter, vooral na vorst en sneeuwval, durft de dekking nogal eens te verdwijnen uit een fauna-akker. Daarom zijn er planten nodig die het mengsel ook in de winter structuur blijven geven. Zonnebloemen vormen een goed voorbeeld, maar ook grote kaardenbol, chicorei, of venkel zorgen – voornamelijk vanaf het tweede jaar – voor structuur in meerjarige mengsels.
- Planten met eiwitrijke blaadjes zoals luzerne en honingklaver, en knolgewassen zoals bieten en rapen bieden nog een extra dimensie aan het mengsel voor verschillende wildsoorten.

Het is niet altijd een must om al de hierboven vermelde componenten in één mengsel te steken. Heb je voldoende ruimte op het veld, dan kan je werken met verschillende mengsels naast elkaar. In Antwerpen werken de Regionale Landschappen, in samenwerking met de jachtsector, al jaren rond fauna-mengsels. Zij merkten dat in een mengsel, zeker als dit te dicht wordt ingezaaid, vaak bepaalde componenten beginnen overheersen. Gele mosterd bijvoorbeeld kan al gauw een hele fauna-akker domineren. Als je werkt met verschillende stroken, waarbij je mengsels naast elkaar →

Fauna-akkers in PARTRIDGE

In het PARTRIDGE-project is de aanleg van fauna-akkers ('Wild bird seed mixes') een focuspunt bij de optimale inrichting van de demogebieden. Eén van de mengsels waarmee we concreet aan de slag gaan in dit project is het Göttinger-mengsel. Met de verschillende partners zullen we dit mengsel optimaal afstemmen op de eisen van de patrijs en andere akkervogels. De verbeterde mengsels moeten voedsel, maar ook dekking voorzien. Vooral het aspect 'dekking' is in de huidig ingezaaide mengsels van de beheerovereenkomsten voor akkervogels vaak onvoldoende aanwezig.

De Vlaamse Landmaatschappij, één van de Vlaamse partners in het project, engageert zich om de inzaai van succesvolle mengsels naar de toekomst toe ook breder mogelijk te maken via de beheerovereenkomsten voor akkervogels. Het werk dat gebeurt in de twee Vlaamse demogebieden in het kader van PARTRIDGE, moet op die manier het akkervogelbeheer over heel Vlaanderen ten goede komen.

PARTRIDGE
Protecting the Area's Resources Through Researched and Innovative Demonstration of Good Examples

Interreg
North Sea Region
PARTRIDGE
European Regional Development Fund

Foto links en rechts: Het Göttinger-mengsel: structuur door meerjarig beheer. © Eckhard Gottschalk

Inzaai van fauna-akkers door landbouwers
Om te voldoen aan de verplichte 'vergroening' zaaien landbouwers nu vooral groenbemesters in. Er zijn echter veel meer mogelijkheden, waaronder ook de inzaai van fauna-akkers. Op percelen die landbouwers op hun verzamelvraag aangeven als 'braakland', 'landschapselement: akkerrand' of 'bufferstrook' in het kader van de vergroening, mogen fauna-akkermengsels ingezaaid worden. Naar biodiversiteit toe levert dit zeker meerwaarde!

Groepsaankoop faunamengsels in kader van het Vlaams patrijzenproject
Om de WBE's die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject te helpen in hun patrijzenbeheer, organiseren we vanuit HVV, een groepsaankoop van enkele fauna-akkermengsels en enkele groenbemestermengsels die nuttig zijn voor patrijs en andere akkerfauna. We sloten daarvoor een sponsorovereenkomst af met de firma Jorion Philip-Seeds. Dankzij de sponsorovereenkomst en de groepsaankoop, kunnen we de mengsels aanbieden aan zeer scherpe prijzen.

Contacteer de patrijzengroepverantwoordelijke van jouw WBE voor meer informatie en om deel te nemen aan deze groepsaankoop.

inzaait, zoals een strook met granen en kruiden naast een strook met koolachtigen of een strook met klavers en luzerne, zorg je ervoor dat toch zeker alle basiscomponenten aanwezig zijn en dat je een gevarieerde structuur krijgt. Een andere oplossing is om mengsels voldoende ijl in te zaaien.

Een groot deel van de Vlaamse fauna-akkers staat veel te dicht en biedt daardoor weinig kansen voor de fauna, die zich bij wijze van spreken door een groene muur moet wringen om het mengsel te exploreren.

Er zijn in deze mengsels nauwelijks kansen om het verenkleed of de pels te laten drogen. Er is vaak geen structuur aanwezig, en na de eerste sneeuw valt de dekking snel weg. Bij de inzaai ga je dan ook zeker niet boven de zaaidensiteit die aangeraden is door de producent.

Structuur is dus een sleutelwoord. Deze structuur kan je ook krijgen door een gepast beheer van het mengsel. De universiteit van Göttingen ontwikkelde een mengsel dat succes oogstte bij patrijzen en een range van andere akkervogels. Het zogenaamde 'Göttinger-mengsel' bestaat uit een mix van voornamelijk landbouwgewassen, in combinatie met inheemse kruiden. Uniek is echter vooral het beheer van het mengsel. In het tweede jaar na inzaai ploeg je daarbij de helft van het perceel om en zaai je dit na inwerken opnieuw in met het mengsel. De rest van het perceel laat je nog een jaar staan op het veld.

Het volgende jaar zaai je dan enkel het tweejarige stuk van de fauna-akker opnieuw in. Zo krijg je elk jaar een combinatie van een korte ontwikkelende fauna-akker in het voorjaar (ideaal als kuikenhabitat) en van een overjaarse fauna-akker (ideaal als broedhabitat en voor dekking). Ook in het Antwerpse project rond fauna-akkers bleek het overjaars laten staan van een stukje fauna-akker een meerwaarde. Dit zorgt niet enkel voor meer dekking, maar ook voor meer bloeiende kruiden in het voorjaar. ■

Göttinger Mengsel

Fauna-akkermengsel specifiek samengesteld voor het verbeteren van de biotoop van patrijzen en andere akkervogels. De begroeiing is niet te dicht maar net voldoende om de dieren hierin het hele jaar door voldoende beschutting en voedsel te verschaffen.

Voor meer info over wild-, fauna- en vergroeningsmengsels:
www.jorionphilipseeds.be

Jacht in woord en beeld

▸ Tekst : Walter Gerard

Speciale uitgave: DVD met een brochure 'Welpen-keuze en –opleiding'. Stap voor stap wordt de lezer met deze DLV-editie (Deutscher Landwirtschaftsverlag) naar een goed opgevoede helper geleid. De keuze van de welp tot het sleep- en het waterwerk. Tips en tricks maken de leerschool wat gemakkelijker te assimileren. In het bijzonder legt de DVD de nadruk op het spoorwerk. Sleep- en neuswerk, speels in het water, deels aan de lange lijn. "Een trouwe en verstandige viervoeter vormen duurt een volledig jaar, één uur per dag.", beweerde onze veel te vroeg overleden vriend Frans Van Passel. En… hij kon het weten. ■